

GÖTEBORGS UNIVERSITET

JMG, Institutionen för journalistik, medier
och kommunikation

Patrik Johansson

Examensarbete i journalistik 22,5 hp, HT/11

Handledare: Åsa Nicander

$$1+1=2$$

$$2 + (-4) = -2$$

$$((-2) / 5) \times 6 = -2.4$$

$$(25 \times 14,2) + 6 = 361$$

A

P a t r i k J o h a n s s o n

-laget

$$-2^{(2x+5)} + 2^{(x+3)} + 4 = 0$$

2009 startades ett riksomfattande projekt för Sveriges gymnasieskola. Man ansåg att elevers potential gick till spillo i den dåvarande gymnasieskolan, då de mest ambitiösa eller talangfulla ungdomarna hölls tillbaka av den förlegade tanken att "alla ska med". Ingen fick lära sig i sin egen takt, utom de i klassen som lärde sig långsammast.

Därför inledde man försöksverksamheten med så kallade spetsklasser. Runtom i landet startades gymnasieprogram särskilt utformade för att ge elever bästa möjliga kunskap inom ämnen de ansågs ha enastående anlag för. På programmen lästes dessa ämnen i högre takt, och eleverna skulle dessutom ha möjlighet att läsa på högskolenivå under en del av sin gymnasietid. Man ville med projektet dessutom höja standarden för vissa ämnen där Sverige på sistone halkat efter, som exempelvis matematik.

3 år har nu snart gått. Hur har det blivit i praktiken? Det visar sig att de elever som valt att läsa spetsutbildningar i matematik får bra betyg. Åtminstone i matte. I övriga ämnen ligger de i vissa fall under rikssnittet för spetsutbildningens närmaste motsvarighet, Naturvetenskapsprogrammet. De skolor som fått tillstånd att anordna spetsutbildningar har kunnat dra nytta av detta i den hårdnande konkurrensen i skolvärlden - även om skolorna i fråga betygsmässigt sett är långt ifrån de bästa i landet.

Och kanske mest uppseendeväckande av allt: De sammanlagt fyra skolor som fått tillstånd att bedriva spetsutbildning i matematik har överdrivit, eller rentav ljugit, i sina ansökningar till Skolverket. De skolor som lämnat mer realistiska bedömningar av sin kapacitet, varav ett par regelbundet figurerar i listor över Sveriges tio bästa gymnasieskolor, har missgynnats av sin ärlighet.

Spetsutbildningar utan udd? s. 4-9

Spelet med siffrorna s. 10-13

Ärlighet lönar sig? s. 14-16

Skolverket svarar s. 17-18

Analys s. 19

Metodrapport s. 20-32

A

-laget

Spetsutbildningar utan udd?

Text: Patrik Johansson
Bild: Patrik Johansson

När Utbildningsdepartementet startade försöksverksamheten med spetsutbildningar 2009 hade man ambitionen att i grunden förändra synen på svensk skolgång. Men enligt Jenny Homann på Hvitfeldtskas gymnasium har spetsutbildningen inte påverkat undervisningsmetoderna på något sätt. Skolan låter dessutom elever läsa spetsutbildningen utan att ha gjort intagningsproven, och ljög medvetet i sin ansökan till Skolverket.

Det är en regnig och mörk decembereftermiddag på Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg. En drygt dussin elever har samlats i ett klassrum, sitter avspänt i sina stolar och ser ut att redan ha börjat planera för skoldagens slut. Mycket lite skiljer dem från vilken annan gymnasieklass som helst i landet.

Men detta är ingen vanlig klass. Eleverna i klassrummet går andra årskursen i en så kallad "spetsklass", en nationell försöksverksamhet där elever med anlag för särskilda ämnen kan få läsa i högre takt, och på högre nivå, än vanligt. Syftet med dagens lektion är att gå igenom det nationella provet i

matematik D, som gymnasieelever på Naturvetenskapsprogrammet normalt sett läser först det tredje året. Hvitfeldtskas spets elever läser matematik D, såväl som E, redan under sitt andra år.

Idén med gymnasieprogram med speciell inriktning inom ett visst ämne är inte ny. Flera skolor har haft särskilt utformade program inom exempelvis matematik i många år. Två av de fyra skolor som fått tillstånd att bedriva matematikspetsar skickade exempelvis in redan existerande program för utvärdering.

– Vi har haft en så kallad "matematik-sektion" på Hvitfeldtska sedan 1992. Vi visste redan att

utbildningen stod sig ganska bra jämfört med övriga landet, men tillståndet att medverka i spetsförsöket var en sorts bekräftelse, säger NV-läraren Jenny Homann. Jenny Homann utformade Hvitfeldtskas ansökan tillsammans med kollegan Henrik Petersson och skolans rektor.

Hon säger att beslutet att ansöka i första hand handlade just om att få en värdemätare på hur skolan stod sig i konkurrensen, samt om att få ett sätt att locka matematikintresserade elever till skolan.

– Ungdomar som har intresse och fallenhet för matematik vet inte alltid att det finns möjlighet för dem att specialisera sig inom det ämnet på gymnasiet, säger Jenny Homann.

Läraren Henrik Petersson på lever, och elever på skolans bra. Spets elevernas är ännu

Hvitfeldtska gymnasiet lär ut matematik till både vanliga naturvetenskapspetsutbildning. Enligt betygen är NV-elevernas matematikkunskaper riktigt bättre.

Att skolan numer ingår i en nationell försöksverksamhet har annars inte påverkat utbildningsmetoderna nämnvärt.

– Vi bedriver matematikprogrammet ungefär som vi gjort tidigare. De viktigaste skillnaderna är väl två. För det första har vi större samarbete med Göteborgs universitet nu, för att eleverna skall kunna läsa högskolekurser under sin gymnasietid. För det andra så har vi lite hårdare intagningsregler för spetsutbildningen, säger Jenny Homann.

Intagningen består av två delar, ett matematiskt prov som testar elevens kunskapsnivå samt en intervju som skall bedöma elev-

ens allmänna förutsättningar för att klara de krav som den höga studietakten ställer. Reglerna för försöksverksamheten säger att de medverkande skolorna själva väljer vilka urvalsmetoder som används. Detta innebär att Hvitfeldtska, olikt regelverket för vanliga gymnasieprogram, inte behöver ta hänsyn till elevens grundskolebetyg om man inte vill.

– Det finns flera andra faktorer som är viktiga när det gäller att bedöma en elevs förmåga att lära sig matematik. Många elever har knappt hunnit komma underfund med att de tycker om matematik när de går ut grundskolan. Den passionen kanske går oupptäckt om eleven inte kommer in på en gym-

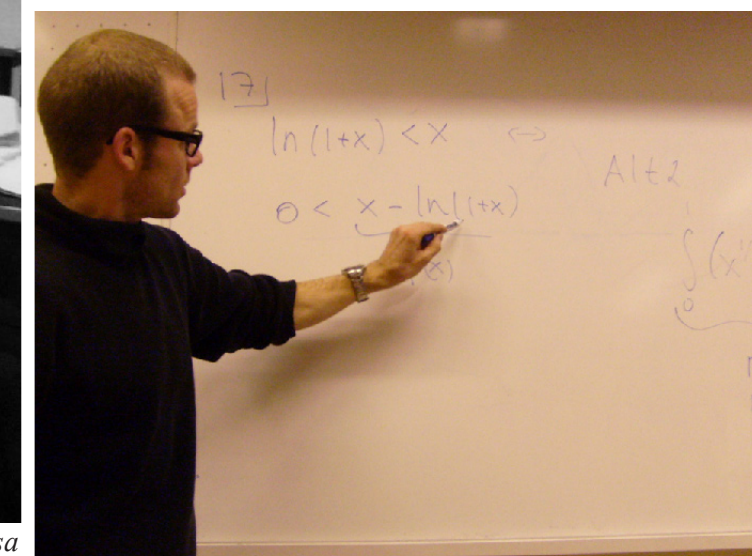
Detta är spetsutbildningar

Projektet med spetsutbildningar ger enligt regeringsbeslut 20 utvalda gymnasieskolor i Sverige rätt att anordna en spetsutbildning inom matematik, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen.

Syftet är att ge begåvade elever möjlighet att läsa en mer krävande utbildning och fördjupa sig inom ett ämnesområde. Utbildningarna skall ha högre studietakt, och möjlighet för eleverna att läsa högskolekurser parallellt med gymnasiestudierna. Projektet är en försöksverksamhet och pågår fram till 2014. Skolverket är ansvarigt för urvalet av gymnasieskolor, och för utvärdering av projektet.

nasial matematikutbildning, säger Jenny Homann.

Urvalsmetoderna, tillsammans med ett hittills bristande söktryck på spetsutbildningen, har dock lett till en något anmärkningsvärd situation. Medelvärde på grundskole-

Henrik Petersson tycker att spets eleverna presterar bättre när de får studera ihop med vanliga elever.

Spets eleverna lär sig redan under årskurs två lösa ekvationer av den högre skolan.

betygen för de elever som antagits till Hvitfeldtskas spetsutbildning är lägre än medelvärdet för de elever som antagits till det "vanliga" Naturvetenskapsprogrammet. 2010 var medelvärdet exempelvis 260 för spets eleverna, och 290 för Naturvetenskaps eleverna.

Detta är dock inte så konstigt som man kan tro, tycker Jenny Homann.

– Det finns fortfarande en del missförstånd kring vad som menas med "spetsutbildning". Det är inte detsamma som "elitklass". Eleverna behöver inte ha fantastiska betyg i alla grundskoleämnena, och förväntas heller inte prestera fantastiska betyg under sin gymnasiegång. De skall endast ha spetskompetens just inom det ämne "spetsen" avser, säger Jenny Homann.

Men hon tycker fortfarande att skillnaden i betygsnivåer är värd att notera.

– Generellt sett bör elever som

“Generellt sett bör elever som skall klara av en spetsutbildnings höga takt ha visat att de kan prestera bra betyg i skolan”

Jenny Homann, lärare

skall klara av en spetsutbildnings höga takt ha visat att de kan prestera bra betyg i skolan. Att det är så pass stor skillnad mellan

Naturvetenskapsprogrammet och matematikspetsen beror dock främst på att vi inte haft lika stort urval av elever till spetsutbildningen, säger Jenny Homann.

Eleverna på Hvitfeldtskas spetsutbildning kan under alla omständigheter vara stolta över de betyg de presterat under sin gymnasietid. Ser man till de kurser spets eleverna i årskurs två hittills läst så är deras snittbetyg klart högre än skolkamraterna på NV-programmet. Detta gäller främst matematikkurserna, men även i princip alla övriga ämnen. Även om spets eleverna hade lägre grundskolebetyg än NV-eleverna, så har de nu alltså högre gymnasiebetyg. Fredrika Degrell sökte till Hvitfeldtskas spetsutbildning på hennes grundskolelärares inrådan.

– Annars hade jag nog inte sökt. Jag hade kanske inte ens hört talas om den, eller trott att jag inte skulle klara av utbildningen, säger Fredrika Degrell.

Hon säger att hon trivs jättebra med utbildningen.

– Det gör absolut ingenting att det är högre tempo och längre dagar. Det hade varit värre om jag inte haft så mycket matematik på schemat. Det är de här lektionerna som gör det värt att komma till skolan, säger Fredrika Degrell.

Det dåliga söktrycket till Hvitfeldtskas spetsutbildning är dock ett kvarstående problem. De skolor som ansökt om spetsutbildningar skulle i sin ansökan själva göra en prognos för hur många de trodde skulle söka till utbildningen. Hvitfeldtska, liksom många andra

spetsutbildningar, har med facit i hand visat sig överskatta attraktionskraften hos sin utbildning. Hvitfeldtska gymnasiet angav att de skulle kunna fylla en spetsklass med 30 platser varje årskurs. Vid 2010 års intagning hade endast 22 stycken av de som valt spetsutbildningen som förstaval behörighet. Trots det antogs 30 elever i slutändan. Många av dessa valde andra utbildningar.

2011 hade 23 stycken sökande behörighet, och 27 elever antogs slutligt. I dagsläget går 26 elever i årskurs ett, och endast 15 elever i årskurs två.

Jenny Homann och Henrik Petersson har dessutom själva svårt att säga hur många av deras nuvarande elever som ursprungligen sökte till spetsutbildningen.

– Elever från andra program har

flyttats över under utbildningens gång. Spets eleverna läser flera ämnen ihop med vanliga NV-elever, och en del elever på NV-programmet har tyckt spetsutbildningen verkat så intressant att vi låtit dem flytta över till oss. Man kan säga att de också läser spetsutbildningen nu, även om de inte är spets elever officiellt sett, säger Jenny Homann.

Hon tycker inte det är orättvist att elever får läsa spetsutbildningen utan att ha genomgått urvalsprocessen.

– Vi har som sagt var tillstånd att göra urvalen själva. Och vi har alltid bedrivit vår matematikutbildning på ett öppet sätt, där alla som har vilja och förmåga skall få delta, säger Jenny Homann.

En av grundtankarna med

Här finns spetsutbildningar i matematik

Luleå:

Luleås gymnasieskola

Danderyd:

Danderyds gymnasium

Göteborg:

Hvitfeldtska gymnasiet

Karlskrona:

Ehrens värdska gymnasiet

LULEÅ GYMNASIESKOLA

DANDERYDS GYMNASIUM

HVITFELDTSKA GYMNASIET

EHRENSVÄRDSKA GYMNASIET

försöksverksamheten var att spetsklasserna skulle skapa en entusiasmerande studiemiljö för eleverna, där de kunde samsas med andra studiemotiverade elever och slippa den "socialdemokratiska jantelag" som Jan Björklund i en intervju menade fått råda i svensk utbildningspolitik. Elever skulle genom spetsprojektet alltså inte längre hållas tillbaka av att behöva gå i samma klass som mindre studiemotiverade elever.

Men enligt Jenny Homann och Henrik Petersson har spetsprojektets fokus på att separera högpresterande elever från andra snarast haft en negativ effekt.

– Hade vi inte tillåtit elever från vanliga gymnasieprogram att hoppa över till spetsprogrammet under

utbildningens gång, så hade de aldrig fått möjlighet att uppnå den kapacitet de kanske upptäckt att de

“- Vi hade förstått att Skolverket tyckte det var viktigt med riksrekrytering, och gärna ville att man kunde ange höga siffror. Så vi var generösa. Vi ljög, kan man säga.”

Jenny Homann, lärare

inte uppnår på ett vanligt program,

Så här ser

gymnasiebetygen för eleverna på spetsutbildningarna i matematik (årskurs 2, snittbetyg)

Betyg i matematikkurser:

Luleå gymnasieskola	Hvitfeldtska gymnasiet	Danderyds gymnasium	Ehrens värdska gymnasiet
Matematik A: 19,4 (NV:16,7)	Matematik A: 19,4 (NV:15,7)	Matematik A: 19,6 (NV:16,0)	Matematik A: 18,8 (NV:16,9)
Matematik B: 19,5 (NV:15,6)	Matematik B: 19,4 (NV:14,7)	Matematik B: 19,2 (NV:15,4)	Matematik B: 18,8 (NV:15,3)
Matematik C: 17,8 (NV:14,0)	Matematik C: 17,4 (NV:12,9)	Matematik C: 17,6 (NV:14,5)	Matematik C: 15,4 (NV:14,1)

Rikssnitt Naturvetenskapsprogrammet (Från nationella proven 2010):

Matematik A: 15,3 Matematik B: 14,9 Matematik C: 13,3

Samlade betygssnitt för eleverna på spetsutbildningen i matematik

(årskurs 2, hittills lästa kurser)

Luleå gymnasieskola	Hvitfeldtska gymnasiet	Danderyds gymnasium	Ehrens värdska gymnasiet
17,3	17,1	17,1	15,5

Rikssnittet på NV-programmet 2010 (slutbetyg)

16,2

säger Jenny Homann.

– Dessutom är det inga problem alls för spets elever att läsa vissa kurser tillsammans med vanliga elever. De hålls inte tillbaka. Tvärtom så märker vi att spets eleverna presterar sämre när de isoleras från resten av skolan. Det är när de kommer i kontakt med utomstående elever, och upptäcker hur mycket nytta de har haft av spetsutbildningen, som de verkligen går igång, säger Henrik Petersson.

En annan av grundtankarna med spetsprojektet var att utbildningarna skulle vara riksrekryterande. Alla utbildningar som fick tillstånd från Skolverket skulle vara öppna för sökande från hela landet. En femtonåring från Lappland skulle

kunna söka en utbildning i Skåne, och vice versa. Resonemanget bakom detta var att de flesta spetsutbildningar, på grund av kravet på samarbete med en högskola, skulle komma att förläggas till högskoleorter. Genom att göra utbildningarna riksrekryterande ville man göra dem tillgängliga även för ungdomar från orter som saknade högskoleutbildningar.

I praktiken är dock nästan samtliga elever på spetsutbildningar lokalt sökande. De fyra skolor som har spetsutbildningar i matematik är inga undantag, och återigen har skolorna överskattat sin förmåga i sina ansökningar.

Hvitfeldtska gymnasiet angav att de varje år skulle ta in "knappt 10" elever via riksentag. I dagsläget har Hvitfeldtskas båda årskurser

i matematikspets sammanlagt två riksrekryterande elever, båda från geografiskt näraliggande Tjörn.

– Det var svårt att på förhand veta hur riksrekryteringen skulle gå. Men med tanke på att vi bedrivit vår matematikutbildning sedan 1992, och aldrig kommit upp i mer än någon enstaka sökande från utanför Göteborgsregionen, så var vi ganska säkra på att vi inte skulle nå upp till tio elever, säger Jenny Homann.

Ändå skrev man det.

– Vi hade förstått att Skolverket tyckte det var viktigt med riksrekrytering, och gärna ville att man kunde ange höga siffror. Så vi var generösa. Vi ljög, kan man säga, säger Jenny Homann.

Intresset för spetsutbildningen har dock ökat sedan starten, menar Henrik Petersson.

– Hvitfeldtska startade ett år senare än de övriga matematikspetsarna i landet, så vi har bara två årskurser ännu. Men när vi hade öppet hus inför gymnasieintagningen för ett tag sedan såg vi att fler ungdomar än vanligt kom och frågade oss om vad spetsutbildningen innebär. Så förhoppningsvis får vi fler elever nästa år. Utbildningen verkar locka intresserade, säger Henrik Petersson.

Spelet med siffrorna

Text: Patrik Johansson

Bild: Ehrensvärdska gymnasiet

Ingen av de fyra gymnasieskolor som fått tillstånd att bedriva spetsutbildningar i matematik har än så länge levt upp till de siffror de angivit i sina ansökningar.

Mattias Liedholm på Ehrensvärdska gymnasiet kallar sin prognos för "rena gissningar" och menar att skolan haft stor nytta av spetsutbildningen ur reklamsynpunkt.

Ehrensvärdska gymnasiet i Karlskrona har deltagit i försöksverksamheten med spetsutbildningar sedan projektets start 2009. Skolans biträdande rektor Mattias Liedholm var ansvarig för skolans ansökan, och är dessutom ordförande för Föreningen för Sveriges spetsutbildningar där samtliga 20 beviljade spetsutbildningar är medlemmar.

– Vi satte oss och hade en diskussion mellan skolledning, lärare och kommun, och kom fram till att det var värt att ansöka, säger Mattias Liedholm.

Han säger att flera faktorer talade för att skolan skulle ansöka.

– Delvis handlade det om att vi ville utveckla vår egen verksamhet. Sedan tyckte vi att Karlskrona kunde behöva en gymnasieutbildning som tog tillvara begåvning inom matematik. Själv tycker jag spetsutbildningar borde vara en

självklarhet, på samma sätt som det är en självklarhet inom idrott eller estetiska ämnen, säger Mattias Liedholm.

En annan faktor var marknadsföring.

– Vi har kanske inte lockat så många elever just till spetsutbildningen, men sedan vi fick den har vi fått fler sökande till Naturvetenskapsprogrammet. Jag kan inte tänka mig att det beror på något annat än att folk sett av vi har en spetsutbildning i ett NV-ämne, och tänkt att vi därmed måste vara bra, säger Mattias Liedholm.

Effekten har varit så stor att andra skolor har svårt att konkurrera.

– I alla fall friskolorna. De flesta friskolor har inte ens NV-program längre, de har ingen chans att locka några elever till dem, säger Mattias Liedholm.

Ehrensvärdska har uppenbarligen haft nytta av spetsstillståndet. Men de har ännu inte levt upp till det de angav i sin ansökan, och som låg till grund för att de fick tillstånd. I sin ansökan 2009 skrev Ehrensvärdska gymnasiet:

“Regeringens satsning på spetsutbildningar har rönt stort medialt intresse både på lokal och nationell nivå. Vi tror därför att det finns ett stort antal elever som med spänd förväntan är beredda att söka till de utbildningsplatser som blir aktuella. Vår prognos blir därför att c.a 100 elever kommer att söka till de 30 platserna.

Efter intresseförfrågningar från elever och studie- och yrkesvägledare i vårt samverkansområde, räknar vi med 15 ansökningar från Karlskrona kommun och lika många från samverkansområdet. Ovanstående skulle betyda att c.a 70 elever söker via riksrekrytering”.

I skolverkets bedömning av ansökan stod att:

“utbildningen har förutsättin-

gar att få intresserade elever med tillräckliga förkunskaper från hela landet”.

Ehrensvärdskas höga beräkningar sågs med andra ord som någonting positivt i urvalsprocessen. Så hur har det då gått i praktiken? Sedan spetsutbildningens start har antalet sökande varit 20 stycken 2009, 14 stycken 2010 och 15 stycken 2011. Samtliga har varit från Karlskrona eller Ehrensvärdskas övriga upptagningsområde.

Söktrycket har alltså inte varit i närheten av vad Ehrensvärdska räknat med.

– Det vi skrev i ansökan var givetvis en fullständig gissning. I och med att det var en utbildning som startade i samband med ansökan så hade vi ingen förkunskap om hur det skulle gå. 100 sökande är egentligen vår ambition, snarare än vad vi trodde vi skulle få från dag ett, säger Mattias Liedholm.

De övriga tre skolorna har gjort liknande övervärderingar. Danderyds gymnasium räknade exempelvis med att ta emot "melan 20-30 elever" varje läsår. I

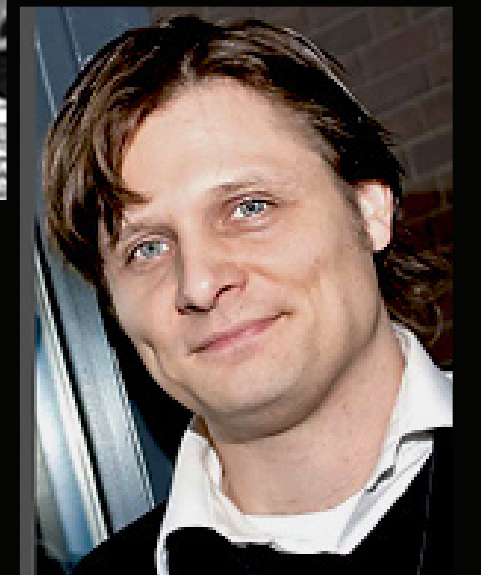
praktiken blev det 12, 17 och 16 stycken elever i de tre årskurser som hittills startats. Och långtifrån alla dessa valde spetsutbildningen som förstaval.

Luleå gymnasium räknade med klasser på 26 elever, men har ännu inte fyllt någon klass med så många.

Hvitfeldtska kom inte upp i sina angivna klass-storlekar på 30 ens när man tummade på behörighetsskraven. Skolans två årskurser på spetsutbildningen har i dagsläget 26 elever i årskurs 1, och 15 elever i årskurs 2.

Samtliga skolor har ett i det närmaste obefintligt antal elever intagna via riksrekrytering, trots att man i åtminstone två fall -Ehrensvärdska och Danderyd- faktiskt angivit att man skulle ha klasser med övervägande riksrekryterade elever.

De fyra skolor som fått tillstånd att bedriva matematikspetsutbildning ligger dessutom inte i topp vad gäller betygsnivåer. Tittar man på betygssnitten inom det nationella program ämnet matematik faller under, Naturvetenskap, under de

Mattias Liedholm är bidrädande rektor på Ehrensvärdska gymnasiet i Karlskrona, samt ordförande i Föreningen för Sveriges spetsutbildningar.

senaste fem åren framgår följande: I tävlan med de drygt 30 skolor som ansökt om att bedriva spetsutbildning inom matematik får Luleå, Hvitfeldtska, Danderyd och Ehrensvärdska ganska blygsamma placeringar.

Räknar man ut betygssnittet på de kurser Ehrensvärdskas spets elever hittills har läst hamnar de rentav under rikssnittet för NV-elever.

Då skall dock noteras att inga spets elever ännu inte hunnit läsa alla ämnen i sitt gymnasieprogram, så deras slutliga betygssnitt kan 11

Så här såg de antagna skolornas elevprognoser ut

“Hvitfeldtska räknar med att ha en klass med **30** elever på spetsutbildningen i matematik” - Hvitfeldtska gymnasiet
(Faktiskt antal elever: **15** stycken i årskurs två, och **26** stycken i årskurs ett)

“Luleå kommun räknar med att erbjuda **26** elever per år utbildningsplatser på Matematik-och naturvetenskapsprogrammet” - Luleå gymnasieskola
(Faktiskt antal elever: **15** stycken i årskurs tre, **22** stycken i årskurs två, **25** stycken i årskurs ett)

“Vår prognos blir att c.a **100** elever kommer att söka till de **30** platserna” - Ehrensvärdska gymnasiet
(Faktiskt antal elever: **12** stycken i årskurs tre, **14** stycken i årskurs två, **20** stycken i årskurs ett)

“Mellan **20-30** elever kommer att antas till utbildningen” - Danderyds gymnasium
(Faktiskt antal elever: **12** stycken i årskurs tre, **16** stycken i årskurs två, **16** stycken i årskurs ett)

“Vi kan rekrytera en klass på **30** elever, varav **större delen** av antalet sökande antas via riksintag” - Danderyds gymnasium
(Faktiskt antal intagna via riksintag årskurs ett till tre: **1, 0, 1**)

“Vi beräknar att drygt **20** elever kommer att komma från den egna regionen, och **knappt tio** elever via riksintag” - Hvitfeldtska gymnasiet
(Faktiskt antal intagna via riksintag årskurs ett till två: **2, 0**)

“Det är svårt att uppskatta antalet, men det är inte orimligt att tro att vi får **åtminstone ett trettiotal** sökande (via riksintag/Red anm)” - Luleå gymnasieskola
(Faktiskt antal intagna via riksintag årskurs ett till tre: **3, 3, 3**)

“C.a **70** elever söker via riksintag” - Ehrensvärdska gymnasiet
(Faktiskt antal intagna via riksintag årskurs ett till tre: **0, 0, 0**)

ännu inte uträknas. Ehrensvärdska gymnasiet har dessutom en lägre betygsnivå sett till skolan som helhet, jämfört med övriga gymnasier med matematikspetsar.

Men det är med andra ord inte de betygsnära skolorna som fått tillstånd att bedriva spetsutbildningar. Följaktligen har

de betygsnära skolorna heller inte kunnat dra nytta av de marknadsmässiga fördelar som en spetsutbildning ger.

Mattias Liedholm anser att ett av skälen till att skolans spetsutbildning inte kunnat locka så många elever som man hoppats är att

utbildningens rekryteringsarbete motarbetats av kringliggande kommuner.

– Vi har velat göra reklam för utbildningen på grundskolor runtom i Blekinge, men har ofta fått nej. Man har tyckt att spetsutbildningar inte är något speciellt, och att gymnasieskolorna i den egna

Så här kommenterar skolorna sina elevprognoser i efterhand

“Vi har ett ganska stort upptagningsområde, men vi hade egentligen **ingen aning** på förhand hur många som skulle söka via riksintag”

- Thomas Nahlin, Luleå gymnasieskola

“Siffrorna i elevprognosen var naturligtvis en **vild gissning**”

- Mattias Liedholm, Ehrensvärdska gymnasiet

“Vi var ganska säkra på att vi inte skulle nå upp till **tio** elever. Men vi hade förstått att Skolverket tyckte det var viktigt med riksrekrytering, och gärna såg att man kunde ange **höga siffror**. Så vi **ljög**, kan man säga”

- Jenny Homann, Hvitfeldtska gymnasiet

kommunen kunnat tillhandahålla lika bra utbildning som vi, säger Mattias Liedholm.

Hade Ehrensvärdska tillåtit göra så mycket reklam för sig som man velat hade spetsklasserna varit större, menar Mattias Liedholm.

– Då tror jag säkert att vi hade lockat fler elever från grannkommunerna, säger han.

Utgår man ifrån att betygsnivåerna på skolorna är en bra värdeområde kan Blekinges övriga kommuner dock ha rätt i att deras utbildningar är lika bra. I själva verket är de i vissa fall bättre. Sett till betygsnivåerna inom Naturvetenskapsprogrammet så har både gymnasieskolan Knut Hahn i Ronneby, och

Vägga gymnasieskola i Karlshamn, bättre betyg än Ehrensvärdska. Så kanske är det bäst för elever att fortsätta söka till sina lokala skolor?

Text: Patrik Johansson
Bild: Patrik Johansson

Ärlighet lönar sig?

Lundellska skolan i Uppsala har omnämnts på listor över Sveriges bästa gymnasieskolor.

Trots detta fick man avslag när man ansökte om att delta i försöksverksamheten med spetsutbildningar.

Stefan Nyhem anser att skolan hade haft stor nytta av spetsutbildningen i en hårdnande konkurrens, och oroar sig för vad som händer om en matematikspets någonsin tilldelas någon annan lokal skola.

Universitetsstaden Uppsala har en av landets högsta utbildningsnivåer. 37 procent av kommunens invånare har eftergymnasial utbildning, och kommunen har flera välrenommerade gymnasieskolor. En av dessa är Lundellska skolan, som bland annat figurerade i en topplista över Sveriges bästa gymnasieskolor i Aftonbladet 2009. Sett till betygssnittet i Naturvetenskapsprogrammet är Lundellska skolan dessutom den skola som på senare år haft

bäst resultat av alla skolor som ansökt om spetsutbildningar i matematik.

Lundellska skolan är en samling byggnader i gult tegel, vackert belägna intill en bäck i ett skogsområde i Uppsalas utkanter. De elever man inte lockar med sina lokaler, eller sitt goda rykte, lockar man med hjälp av reklam. Lundellska skolan satsar mer pengar på marknadsföring än någon annan

Stefan Nyhem hyser inget agg mot de skolor som, olikt Lundellska skolan, medvetet överdrev sina elevprognoser. Men han tycker Skolverket borde varit mer medvetna om problemet.

skola i Uppsala - omkring 430 000 kronor per år. Lundellska skolans programrektor Stefan Nyhem anser att marknadsföring numer är viktigt

Topp 25-lista över skolor som ansökt om att få anordna spetsutbildning i matematik (Sammanräknat betygssnitt för NV-programmen de senaste 5 åren.)

1. Lundellska skolan: 17,8
2. Norra Real: 17,6
3. Gymnskolan Spyken: 17,4
4. Katedralskolan Lund: 17,4
5. Hässleholms gymn.: 17,1
6. Malmö Borgarskola: 17,0
7. Minerva Umeå: 16,8
8. Växjö katedralskola: 16,8
9. Christopher Polhemsgymn.: 16,7
10. LULEÅ GYMN.: 16,7
11. Oscarsgymnasiet: 16,6
12. HVITFELDTSKA GYMN.: 16,6
13. Vasaskolan: 16,5
14. Per Brahe gymn.: 16,4
15. DANDERYDS GYMN.: 16,4
16. Kullagymnasiet: 16,3
17. EHRENSVÄRDSKA: 16,3
18. Peder Skrivares skola: 16,3
19. Västerhöjdsgymnasiet: 16,0
20. Njudungsgymnasiet: 16,0
21. Berzeliusskolan: 16,0
22. Polhem, Lund: 15,8
23. Östra gymnasiet: 15,8
24. Heurika, Fredrika Bremer: 15,8
25. Wenströmska gymn.: 15,3

för skolor.

– Reklamfördelarna var givetvis ett av skälen till att vi ansökte om att få spetsutbildning, säger Stefan

Nyhem.

Han har nu, som han uttrycker det, "lämnat Lundellskas spetsansökan bakom sig". Men han tror fortfarande att skolan hade kunnat ha nytta av att få delta i försöksverksamheten.

– Det har ploppat ut väldigt många friskolor i Uppsala de senaste åren. Det är inget snack om att konkurrensen har hårdnat. Vi kommunala skolor står oss fortfarande bra, men marknadsföring har blivit viktigare. Det gäller att ha någonting som gör att man syns, säger Stefan Nyhem.

Lundellska skolan är inte ensam om att satsa ansevärda resurser på marknadsföring. I en undersökning från 2010 gjord av Studentum angav 40 procent av de tillfrågade skolorna att de lade mellan 100 000 och 400 000 kronor på reklam varje år. 53 procent av

de tillfrågade skolorna angav dessutom att budgeten ökat de senaste tre åren.

“Marknadsföring har blivit viktigare. Det gäller att ha någonting som gör att man syns”

Stefan Nyhem, rektor

I boken *Möte med konkurrens – hur du marknadsför offentlig verksamhet* slår företagsekonom Stina Stensson på Malmö Högskola fast att effektiv marknadsföring idag är en bidragande faktor till att en skola tar marknadsandelar av andra skolor. Snabbt växande

skolor har sett till att höras och synas bättre än andra.

De sammanlagt 20 skolor som fått tillstånd att delta i försöksverksamheten med spetsutbildningar har tillsammans startat webbsidan spetsutbildningar.se, i syfte att, med deras ord, "få ut information" om skolornas spetsprogram. De medverkande skolorna anser dock att de behöver satsa ännu mer resurser på att göra reklam för utbildningarna, och har därför drivit frågan att skolor som deltar i försöksverksamheten skall få statliga bidrag för att bekosta reklamerna. Denna begäran har ännu inte fått gehör.

Enligt Stefan Nyhem har skolornas reklamkampanjer gått överstyr.

– Idag finns det så mycket reklam att det är svårt att veta vilka skolor som är bra eller inte. När man går in på skolors hemsidor kan man nästan få intrycket att alla skolor har någon form av spetsutbildning, eftersom de utmålar sina utbildningar som fantastiskt bra, säger Stefan Nyhem.

I sin första ansökan till Skolverket var Lundellska skolan ganska restriktiva i sin prognos för söktrycket till en eventuell spetsutbildning i matematik. I ansökan står att skolan "tror sig kunna fylla en klass på trettio elever". Skolan nöjde sig även med att konstatera att "det är oerhört svårt att sja om hur många elever som kan tänkas söka från andra delar av landet".

Skolverket avslog ansökan på ett par punkter, bland annat för att den

Dessa kriterier tittade Skolverket på när de valde skolor som skulle få delta i försöksverksamheten

föreslagna utbildningen inte hade en tillräckligt tydlig spetsinriktning mot matematik.

Ett annat skäl som tydligt angavs för avslaget var dock att Lundellska skolan "bör öka sin ansträngningar att rekrytera elever från hela landet". Med andra ord förlorade Lundellska skolan på att inte ange lika optimistiska -och felaktiga- prognoser som de fyra skolor som gavs tillstånd av Skolverket.

"I praktiken verkar spetsutbildningarna endast hämta elever väldigt lokalt"

Stefan Nyhem, rektor

Stefan Nyhem hyser dock inget agg mot de skolor som nu har spetsutbildningar i matematik.

– Nej, inte alls. Det är i så fall Skolverkets jobb att kontrollera uppgifterna, säger Stefan Nyhem. Lundellska skolan lämnade in en ny, justerad ansökan vid försöksverksamhetens andra och avslutande antagningsomgång. Men då var det försent.

– Enligt vad jag fått höra från Skolverket så uppfyllde vi alla krav i andra ansökningsomgången. Det enda skälet till att vi inte fick tillstånd då var att vi låg för geografiskt nära matematikspetsen i Danderyd, som fått tillstånd i föregående omgång, säger Stefan Nyhem.

*Utbildningen måste ha en tydlig spets inom ett visst ämne

*Skolan måste ha ett nära samarbete med en högskola

*Eleverna på spetsutbildningen måste ha möjlighet att läsa högskolekurser under sin gymnasietid

*Skolan måste ha god förmåga att riksrekrytera elever till utbildningen

*Försöksverksamheten skall ha god geografisk spridning över hela landet

Han tror åtminstone inte att matematikspetsen i Danderyd kommer att ta elever från Lundellska, trots att spetsutbildningarna skall vara riksrekryterande.

– Nej, i praktiken verkar spetsutbildningarna endast hämta elever väldigt lokalt. Så Danderyd kommer inte att påverka oss, säger Stefan Nyhem.

Däremot hade det varit värre om någon skola i Uppsala fått en spetsutbildning i matematik, menar han.

– Katedralskolan här i Uppsala har exempelvis ansökt om just en sådan utbildning, och vill säkert göra det igen. Om spetsutbildningarna blir ett permanent inslag i gymnasieskolan i framtiden, och man börjar utfärda fler tillstånd, kanske vi kommer drabbas av konkurrensen, säger Stefan Nyhem.

Skolverket svarar

Text: Patrik Johansson

Bild: Patrik Johansson

Skolverkets projektansvarige för spetsutbildningarna Johan Linder säger att eventuella missförhållanden i försöksverksamheten kommer att utvärderas först framåt projektets sista år.

Han anser att Skolverket inte har ansvar för att kontrollera att skolornas ansökningar stämmer, men att han "är medveten om hur spelet går till".

Inför julhelgen är det nästan tomt i Skolverkets lokaler på vindpinade Flemingsgatan i centrala Stockholm. Johan Linder, ansvarig för den riksomfattande försöksverksamheten med spetsutbildningar, har en dag kvar på jobbet innan han reser utomlands på semester.

– Spetsutbildningarna är ett av flera projekt jag ansvarar för. Men de klarar sig utan mig över helgen, säger Johan Linder.

Skolverket utvärderar löpande försöksverksamheten genom beställda, årliga rapporter från två externa utredare på Göteborgs och Stockholms universitet. Genom rapporterna har man redan kunnat konstatera att skolorna inte lever upp till de beräknade antal sökande de angivit.

Man har även hittat ett par andra saker värda att anmärka på, som exempelvis att de sökande nästan uteslutande kommer från högt utbildade, svenska familjer och att riksrekryteringen fungerat dåligt.

Johan Linder på Skolverket tycker att signalerna från försöksverksamheten överlag varit positiva. Även om han inte tror att skolorna ljugit med vilje i sina ansökningar är han medveten om att riksrekryteringen fungerat dåligt, och tror att metoderna för intag kan ändras i framtiden.

– Vi har kunnat konstatera att söktrycket och riksrekryteringen inte fungerat så bra som man hoppats. Men än så länge har försöksverksamheten bara pågått i två år. Vi väntar med att dra slutsatser tills slutfaserna av försöksverksamheten under 2013 och 2014. Vid det laget kanske situationen förbättrats, säger Johan Linder.

Förmågan att rekrytera på rik-

Skolverket svarar, forts.

snivå är ett av tre huvudkriterier för att få lov att delta i försöksverksamheten. Trots detta tycker Johan Linder inte att det är anmärkningsvärt att de ansökande skolorna gissat, eller i vissa fall medvetet ljugit, i sina ansökningar.

– Att de skulle ha ljugit kan jag överhuvudtaget inte känna igen mig i. Men vi tittade på flera faktorer när vi gick bedömde ansökningarna. Det var exempelvis lika viktigt med var i landet skolorna låg. Om man tittar på var de fyra beviljade matematikutbildningarna ligger så har vi fått en jämn spridning i norra, södra, östra och västra

“Självklart vill skolorna framställa sig i bästa möjliga dager i sina ansökningar, det går inte att förneka. Jag som jobbar med sådana här frågor är ju medveten om hur spelet går till.”

Johan Linder,
utbildningsråd

landet, säger Johan Linder.

Han håller med om att det kanske inte är de allra bästa skolorna ur ren utbildningssynpunkt som fått tillstånd att medverka.

– Det är svårt att bedöma kvaliteten på en skola. Men visst, vissa skolor har ju fått stå tillbaka på grund av att de exempelvis legat

för nära andra skolor som fått tillstånd. Dessa skolor har fått ett sorts hedersomnämmande i vår urvalprocess, då de trots allt uppfyller alla våra krav, säger Johan Linder.

Han anser inte att de -eventuellt orättvisa- marknadsmässiga fördelarna för skolor med spetsutbildningar är något Skolverket kan klandras för.

– Det har inte ingått i Skolverkets uppdrag att ta sådana faktorer i beaktande. Tycker någon att fel har begåtts ligger det nog i så fall under konkurrensverkets ansvarsområde, eller någon liknande instans, säger Johan Linder.

Han är dock medveten om spetsutbildningarna är god reklam för skolorna, och att de gärna framställer sig själva i bästa möjliga dager för Skolverket när de ansöker om tillstånd.

– Ja, självklart är det så, det går inte att förneka. Jag som jobbar med sådana här frågor är ju medveten om hur spelet går till, säger Johan Linder.

Skolverkets genomförde inte några särskilda granskningar för att kontrollera att det skolorna skrev i sina ansökningar stämde överrens med verkligheten.

– Granskningen består av den årliga utvärdering som genomförs. Är det så att någon skola på något sätt farit med osanning så upptäcker vi det genom dem. Vi fattade beslut baserat på det som stod i ansökningarna, och tidigare generell underlag från exempelvis Skolinspektionen, säger Johan Linder.

Han tycker överlag att signalerna från försöksverksamheten varit positiva.

– Skolorna tycker utbildningen har fungerat bra, och de högskolor som hittills har tagit emot elever från spetsutbildningar tycker samarbetet har fungerat bra och att eleverna göra bra ifrån sig. De gymnasiebetyg du visat för mig ser ju också bra ut, säger Johan Linder.

Problemet med riksrekryteringen är dock en orosmoln.

– Riksrekryteringen kommer vi nog få titta lite på. Utbildningsdepartementet ville gärna att möjligheterna att söka skulle vara lika för alla, så att det exempelvis inte bara var ungdomar ur akademikerfamiljer i högskolestäder som sökte. Nu har det blivit så ändå, så man kanske får hitta någon annan metod. Möjligtvis är den lokala närheten viktigare än att utbildningarna har riksintag, säger Johan Linder.

Han tror att ett av de outtalade syftena med satsningen är att förbättra svenska ungdomars kunskap i ämnen som på senare tid blivit eftersatta, som exempelvis matematik.

– Det har nog varit en förhoppning. Hur det går får vi se, men man kan åtminstone se att de elever som läser på spetsutbildningar uppger att de trivs. Så det har nog funnits en efterfrågan på bättre utbildningar inom vissa ämnen, säger Johan Linder.

Som utomstående lekman skall man vara försiktig med att bedöma kvaliteten på en skolutbildning. Man skall inte kalla någon utbildning dålig, och egentligen inte heller kalla någon utbildning bra.

Vad man *kan* göra är att jämföra vissa klart mätbara faktorer med varandra. Som betyg. Inte ens det ger dock egentligen möjlighet att dra några slutsatser. De skolor som inkluderats i denna undersökning är troligtvis inte dåliga. Det är inte alls säkert att den skola som visade sig ha lägst betyg är mindre bra än de övriga. Omständigheterna är många: Orterna skolorna ligger på har olika befolkningstäthet (Karlskrona har 35 000 invånare, Göteborg 549 000), befolkningen har olika sorters bakgrund (Danderyd utmärker sig som landets mest högutbildade kommun), antalet lokalt konkurrerande gymnasier varierar från ort till ort. Och betygen varierar naturligtvis kraftigt från klass till klass - en årskurs kan få bra betyg, nästa dåliga.

Att räkna ut betygssnittet för en årskurs (spetsutbildningarnas årskurs 2) säger i praktiken ingenting om hur bra spetsutbildningen fungerar. Den har kanske haft tur med elevunderlaget till just den klassen. Eller otur.

Kort sagt: Man skall inte ta denna undersökning på för stort allvar.

Så här ser elevernas betyg ut, mer är det inte med det. Hade spets eleverna skiljt sig från naturvetenskapseleverna något alldeles otroligt, antingen i positiv eller negativ bemärkelse, hade det kanske kunnat tyda på något. Nu var det inte så, och då vet vi åtminstone det.

En slutsats kan man åtminstone dra: Skolorna som deltar i försöksverksamheten med spetsutbildningar *har* överdrivit sina elevprognoser. De har vetat att de överdrev. De har också vetat att de tjänat på att överdriva.

Kan man dra slutsatsen att de nu sitter med spetsutbildningar som egentligen borde tillfallit någon annan? Nja, så långt skall man nog inte gå. Men man kan ju fundera på det, och på om inte Skolverket borde grans-

kat skolornas ansökningar lite mer kritiskt.

Fast egentligen är det inte Skolverkets ansvar heller. De har inte haft resurser, eller ens haft i uppdrag, att kontrollera skolornas uppgifter mer ingående än de gjort. Man kan nästan dra slutsatsen att *ingen* har haft ansvar för att kontrollera uppgifterna. Och det är ju lite, ja, ansvarslöst. Någon kanske borde göra någonting åt det.

En annan slutsats man kan dra, även om det måhända inte framgår i undersökningen, är att ingen inblandad verkar anse att det egentligen är något problem att det överdrivits i ansökningarna. Alla verkar rörande överrens om att det är så här det går till. Det är väl reglerna i det “spel” Johan Linder pratar om.

Nu skall inte jag dra slutsatsen att någon annan (ni läsare, till exempel) heller anser att det är ett problem, det kanske vore förhastat. Och i praktiken kanske det inte *är* något problem, åtminstone inte vad försöksverksamheten med spetsutbildningar anbelangar. Som tidigare nämnts är det svårt att bedöma en skolas kvalitet, och troligtvis är de flesta skolor som alls är aktuella för deltagande ungefär lika bra, utifrån sina förutsättningar. Oavsett vad de skriver i sina ansökningspapper.

Försöksverksamheten är som namnet antyder ett försök, och en av lärdomarna man kommer att göra av försöket är -förhoppningsvis- att man inte kan lita blint på skolornas ärlighet.

Problemet är väl i så fall snarare i det lite större perspektivet. Spelas samma spel överallt inom skolväsendet? Hur påverkar det i så fall verksamheten? Är det en bidragande orsak till att den nuvarande regeringen känner sig nödgad att reformera skolan, eller det en begynnande konsekvens av reformationen? I år startar en ny försöksverksamhet med spetsutbildningar, den här gången på grundskolenivå. Gäller samma spelregler då? Svårt att säga.

METODRAPPORT

1.Inledning

Svensk skola har länge fungerat utifrån grundtanken att skolan skall vara för alla. Det är den naturligtvis fortfarande, men den nuvarande borgerliga regeringen, med Folkpartiet tongivande inom utbildningspolitiken, har varit tydliga med att de vill genomföra stora ändringar i skolan. Tillsammans med ändrat betygssystem, mer fokus på ordning och reda, och större skillnad mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program, är införandet av spetsutbildningar en av de tydligaste (och mest omskrivna) markeringarna från regeringens sida.

Samtidigt driver den pågående etableringen av friskolor på en annan förändring i skolans värld. Konkurrensen mellan skolor hårdnar, och följaktligen har även skolornas satsningar på reklam och marknadsföring ökat. Spetsutbildningen anses (vilket bevisas i mitt arbete) av skolorna vara ett användbart verktyg i sin marknadsföring, och just denna faktor har varit bidragande i i princip alla ansökande skolors beslut att söka medverkan i försöksverksamheten med spetsutbildningar. Det är av intresse att undersöka hur spetsutbildningarna påverkar konkurrensen mellan skolorna, hur långt skolorna är beredda att gå för att få en spetsutbildning, och kanske framförallt hur stor nytta elever egentligen har av att gå en spetsutbildning. Eftersom den första årskullen spets elever nu börjar närma sig studenten kan det vara lagom att börja göra journalistiska utvärderingar av verksamheten. Framförallt eftersom de årliga utvärderingar som beställs av Skolverket har en hel del luckor.

2.Bakgrund

Det har gjorts en del kortare reportage från spetsutbildningar, främst i lokaltidningar och i samband med att en skola på orten fått tillstånd att starta spetsutbildning (Blekinge läns tidning har skrivit om Ehrensvärdska gymnasiet, och så vidare). Artiklarna har mest varit korta nedslag, ett par citat från elever som valt att gå utbildningen samt ytterligare citat från lärare om vad de tycker spetsutbildningen tillför utbildningen.

De journalistiska granskningarna av försöksverksamheten verkar ha varit ganska få, och inte särskilt ingående. De gånger verksamheten figurerat i media har varit strax efter de årliga utvärderingarna har släppts. Då har media mest (i korthet) återgivit de viktigaste punkterna i utvärderingen. Man har noterat att utbildningarna inte dragit så många sökande, och att de främst lockat elever från akademikerfamiljer. Men man har inte undersökt varför det är på det sättet.

Man verkar heller inte ha ifrågasatt varför ansökande skolor egentligen velat ha spetsutbildningarna. Det är lite för tidigt att utvärdera hur bra utbildningarna är (man får nog vänta ett par år tills de har hunnit producera ett par slutbetyg, och tills man kan se hur många spets elever som går vidare till högskola) men man kan redan nu göra ett stickprov (inom matematik) på vilka gymnasiebetyg spets eleverna producerar. Genom min undersökning har man nu svart på vitt att matematik-spetsarna producerar bra betyg inom spetsämnet. De årliga utvärderingarna av försöksverksamheten har nöjt sig med att fråga lärarna på skolorna hur eleverna rent generellt sett presterar.

3.Arbetets gång

3.1 Angående att komma igång

Jag började arbetet med att granska försöksverksamheten utan att på förhand ha sett några egentliga tecken på missförhållanden. Det fanns ett antal punkter jag bestämde mig för att undersöka. Visade det sig att det fanns några stora missförhållanden där - bra. Om inte, så hade jag åtminstone kollat. De punkter jag främst ville kontrollera var hur gymnasiebetygen hittills såg ut för spets eleverna, hur Skolverket gått tillväga när man valt ut vilka skolor skulle få medverka, samt hur mycket spetsutbildningar i praktiken skiljde sig från andra utbildningar. Fanns det fog för att kalla dem spetsutbildningar, eller var skillnaderna mellan spets och icke-spets marginala? Jag ville även veta hur stor skillnad i kvalitet det var mellan de olika spetsutbildningarna.

Jag valde att begränsa mig till matematikspetsar av tids-och resursskäl, samt för att det fanns en spetsutbildning i matematik nära till hands lokalt (Hvitfeldtska).

Det första jag gjorde var att kontakta Kerstin Bartholdsson på Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet.

Hon är en av de två utvärderare som genomför den årliga utvärdering Skolverket beställer i samband med försöksverksamheten. Eftersom hon redan gjort det jag tänkt göra -granska spetsutbildningarna- tänkte jag att hon kanske kunde tipsa mig om saker hon själv skulle vilja titta närmare på, men inte kunnat på grund av ramarna för hennes uppdrag. Om inte annat så kunde hon säga exakt vilka saker hon i.o.m utvärderingen redan granskat, och som jag följaktligen inte borde lägga tid på att granska igen.

Hon kunde inte tipsa om några missförhållanden hon trodde dolde sig någonstans i verksamheten. Däremot tyckte hon själv att hennes årliga utvärderingar var ganska bristfälliga. Exempelvis hade hon inga bevis på att eleverna på spetsutbildningarna presterade bra betyg, annat att lärarna på skolorna påstod det när de tillfrågades. Bartholdsson hade ingen konkret statistik att gå på, och hade dessutom bara gjort stickprov. Samtliga fyra matematikspetsar hade inte undersökts, till exempel. I utvärderingen hade hon även konstaterat att en del av de skolor hon gjort stickprov på hade väldigt låga intagningspoäng på grund av det dåliga söktrycket. Hon antydde att detta kunde vara ett genomgående problem på alla spetsutbildningar, och att även gymnasiebetygen för spets eleverna av denna anledning kanske var lägre än man skulle kunna tro.

3.2 Angående betygsjämförelser

Av den anledningen bestämde jag mig för att kolla elevernas gymnasiebetyg som en del av mitt examensarbete. Detta visade sig ta ganska lång tid. Skolorna trilskades en hel del när jag ville få ut dokumenten från dem. Jag fick i flera fall skicka påminnelser, följt av fler påminnelser, för att därefter bli hänvisad till skolornas respektive utbildningsförvaltningar, för att därefter tvingas skicka påminnelser till utbildningsförvaltningarna, och så vidare. Dokumenten från Danderyds gymnasium kom exempelvis inte förrän strax innan jul, en dryg månad efter att jag först tagit kontakt med skolan. Och då fick jag ändå inte det fullständiga material jag ursprungligen begärt ut.

Under den period jag väntade på dokumenten från skolorna borde jag ha lagt mer tid på annat. Jag hade en hel del dödtid som jag slösade bort eftersom jag är dålig på att ha flera bollar i luften samtidigt, och dessutom på grund av arbetets tidiga skede trodde att jag hade gott om tid. Jag hade exempelvis kunnat genomföra intervjuerna med kontaktpersonerna för de fyra skolor som fått matematikspetsar under denna period. Detta sköt jag upp, eftersom jag kände att jag ville ha sammanställt betygen för skolorna innan jag “konfronterade dem”, så att säga. När jag omsider sammanställde betygen märkte jag dock att de inte gav så mycket material att konfrontera skolorna med, så det var en felbedömning/slarv från min sida.

Förutom tiden som gick åt till att få tag på alla betygsdokument tog det dessutom ganska lång tid att sammanställa dem. Det var flera olika sorters uträkningar som måste göras. Hade jag velat hade jag förmodligen kunnat sitta och räkna på betygen än idag, eftersom det hela tiden går att titta på betygsmaterialet ur nya vinklar. Hur står sig en skolas spets elevers betyg i Biologi A, mot dito för NV-klasserna på samma skola? Är det skillnad i betyg mellan killar och tjejer i spetsklasserna? Har de spets elever med lägst grundskolebetyg även lägst gymnasiebetyg? Och så vidare i all oändlighet. Eftersom jag fått dokumenten som utskrivna papper hade jag dessutom inte möjlighet att snabbköra dem på datorn, utan fick göra alla uträkningar för hand.

Efter ungefär en vecka med siffernötande kände jag att det fick räcka. Vid det laget hade jag ändå kommit fram

till att det inte fanns något särskilt uppseendeväckande att utläsa ur betygen, annat än att spets eleverna hade bra betyg inom spetsämnet matematik. Vilket ju var ganska väntat, även om det motsatta resultatet hade varit något av ett scoop.

I den slutliga journalistiska framställningen har jag tonat ned vikten av betygen ganska mycket. De är som sagt var inte så värst iögonfallande, och dessutom finns det så många om och men kring uträkningarna (de är ej slutbetyg, de gäller bara för en årskurs, de jämförs med betyg från NV-programmen, vilket på sätt och vis är att jämföra äpplen och päron, och så vidare) att de inte går att använda som en bärande punkt i artiklarna.

Impulsen är att försöka göra så stor grej av betygen som möjligt ändå, eftersom de tagit upp gott och väl halva arbetstiden för examensarbetet. Jag har dock bitit i det sura äpplet och gått emot mina impulser, i samrådan med min handledare Åsa Nicander. Hon menade att en del av det journalistiska arbetet är att kunna slopa material som inte håller för publicering, och det tycker jag hon har rätt i. Jag får nöja mig med att redogöra för hur mycket arbete jag lagt på betygen här i metodrapporten. Redogörandet för olika betyg tar fortfarande en del plats i slutprodukten, men de är inte “drivande”, så att säga. De är med i artiklarna, men jag bygger inte artiklarna på dem.

Beslutet börja jämföra betygsnivåer mellan alla skolor som ansökt kom ganska sent, och i samband med att jag kände att granskningen av betyg från enbart antagna skolor inte gav så mycket. Eftersom de ansökningar som skolorna skickat in till Skolverket kan vara lite luddiga, är det lite oklart exakt hur många av dem som kan klassas som ansökningar om just matematik-spetsar. Jag bedömde 25 stycken vara matematikspetsar; Johan Linder på Skolverket bedömde det till “ett trettiotal”. Hursomhelst var den enda konkreta, jämförbara faktorn jag kunde komma på just betygsnivåer. Det finns återigen många om och men kring den jämförelsemetoden, men jag har återigen inte gjort någon alltför stor grej av jämförelsen i den journalistiska framställningen (se topplistan).

3.3 Angående intervjuer

De intervjuer som kan kallas bärande har alla, av olika anledningar, gjorts i ett ganska sent skede. Intervjun med Hvitfeldtska skedde i två omgångar, då jag ville ha bildmaterial från en lektion. Andra intervjutillfället kom inte förrän i början av december, eftersom det var först då jag fick lov att vara med på en lektion.

Intervjun med Mattias Liedholm skedde någon gång strax därefter, omkring 6-7 december. Feltänk från min sida - borde ha intervjuat honom tidigare. Hade pratat lite med honom i början av projekttiden, vilket jag tror på något sätt fick mig prioritera ned det.

Intervjuerna med Johan Linder på Skolverket och Stefan Nyhem på Lundellska skolan fick av nödvändighet bokas in till ett ganska sent skede. Jag tog båda två i samband med en resa till Uppsala, och allt behövde klaffa med mitt boende under ett par dagar, att de båda var tillgängliga et cetera. Behövde bildmaterial, därav ville jag träffa dem öga mot öga. Den resan blev inte av förrän 16-20 december, vilket innebär att en hel del material tillkom i ett väldigt sent skede. Blev dessutom smittad med någon sorts magsjuka av min tvååriga brorsdotter. Det är inte ett kul tillstånd att befinna sig i när man irrar runt i centrala Stockholm mitt i vintern på väg till en intervju.

3.4 Angående juluppehållet

Faktumet att all skolverksamhet stänger ned totalt under jul, mellandagar och nyår har varit ett problem. Eftersom inga av de medverkande parterna i examensarbetet är tillgängliga har jag inte kunnat göra några avslutande kompletteringar, dubbelkolla citat et cetera. Detta måste göras, och får nog göras efter deadline 5 januari eftersom flera av de medverkande inte är anträffbara förrän 9 januari och framåt. Har de synpunkter på citat et cetera -vilket jag tror de har, och i vissa fall med rätta- kommer jag behöva göra ändringar i arbetet efter deadline.

3.5 Angående Johan Linder

Jag är litet kluven till huruvida Johan Linder är rätt person att kräva ansvar av i arbetet. Han och Skolverket

har, precis som han säger, gjort det de haft i uppdrag att göra. Att reglerna som gällt för urval av skolor till försöksverksamheten varit lite konstiga är inte deras fel - det är inte Skolverket som utformat dem. På så sätt kanske man borde valt någon på Utbildningsdepartementet i stället, så det alltså blivit “Utbildningsdepartementet svarar” istället för “Skolverket svarar”. Jag resonerar dock som så att det klart och tydligt står skrivet att “Skolverket ansvarar för urvalet av skolor som skall delta i försöksverksamheten“. Eftersom ett grundläggande tema i mitt arbete är att ansökande skolor “ljugit”, och att Skolverket inte kontrollerat inkomna uppgifter bättre, så är det hos dem ansvaret ligger.

3.6 Angående Lundellska

Jag bestämde mig för att prata med Lundellska skolans kontaktperson i ett ganska sent skede, någonstans runt 1-2 december. Hade hela tiden funderat lite på att göra något åt det hållet, men inte vetat om det hade någon plats innan jag riktigt bestämt hur arbetet skulle se ut. Resonemanget bakom att jag tog med Lundellska var att jag ville ha någon som kunde säga att “Det är fel att skolor som överdrivit i sina ansökningar får tillstånd”, alltså någon som kunde illustrera varför det var fel. Ett offer i sammanhanget, helt enkelt. Då funkar det ju bra med någon som inte ljugit i sin ansökan, och dessutom har bäst betygsnivåer av alla ansökande.

Stefan Nyhem på Lundellska var inte riktigt som indignerad som man kunde ha hoppats på. Dessutom är det lite krystat att påstå att Lundellska missade chansen att medverka i försöksverksamheten på grund av att de varit för ärliga i sin elevprognos. Det var ett av ett antal kriterier underkändes på, och alla kriterier måste uppfyllas för att en ansökan skall godkännas. Men jag har tydliggjort detta i min journalistiska presentation. Läsaren göra sin bedömning själv.

Jag skulle kunna kolla om det finns någon skola som underkänts enbart på grund av sin elevprognos. De hade i så fall kunat funka bättre. Dock har jag inte en komplett uppsättning ansökningar/beslut från Skolverket ännu, så i så fall får jag komplettera med detta. Utifrån de beslut jag läst är det inte troligt att någon av de kvarvarande skolorna underkänts på enbart den punkten. Standard är minst två, tre punkter.

3.7 Angående disposition

Här finns egentligen hur mycket som helst att säga, angående vad som kom med/lämnades utanför slutprodukten, vilka saker jag valt att dra på, i vilken ordning arbetets olika beståndsdelar kommit et cetera. Något jag särskilt skulle vilja nämna är dock valet att ha arbetets “hook”, alltså faktumet att skolor överdrivit i sina ansökningar (se “spelet med siffrorna”) först som andra artikel. Det är egentligen från och med “spelet med siffrorna som arbetet får en nyhetsvinkel. Första artikeln (“Spetsutbildningar utan udd?” är en trög, lång och lite innehållslös startsträcka. Anledningen till att jag ändå valde att lägga artiklarna i nuvarande ordning är att:

A: En utomstående läsare har liten, eller ingen, förkunskap om spetsutbildningarna. Därmed kan man behöva “presentera” projektet med spetsutbildningar lite, vilket kräver lite utrymme och funkade bäst/lättast som separat artikel. Jag tror detta gäller om läsaren är någon inom skolväsendet (se “målgrupp” i metodrapport). Många lärare o dyl jag kom i kontakt med under arbetets gång visste inte särskilt mycket om vad spetsutbildningarna egentligen var, även om de hört talas om dem.

B: Det material som presenteras i “Spetsutbildningar utan udd?” kan inte riktigt komma efter artiklarna om fusket med ansökningar”. Det blir överflödigt, ointressant och antiklimaktiskt om de kommer i efterhand - läsaren har inge längre någon anledning att läsa dem, och skulle förmodligen tappa lusten ganska snabbt. Nuvarande dispositionen funkar bättre rent dramaturgiskt. Eftersom den journalistiska framställningen är tänkt som en följetong, så får ju läsaren en paus efter artikel ett, innan artikel två “börjar om på ny kula” när nästa upplaga kommer ut.

Som jag ser det finns det tre alternativ till det nuvarande upplägget som jag kunnat välja istället:

A: Jag kunde ha slopat första artikeln helt. Tagit ut de axplock i den som passar in i de andra artiklarna, och startat den journalistiska presentationen från “Spelet med siffrorna” istället.

B: Slagit ihop första artikeln med de efterkommande, så att allt material från “Spetsutbildningar utan udd?” får vara med i presentationen, men portionerat ut på de resterande artiklarna istället för att vara en separat artikel.

C: Gjort på det sätt jag nämnt ovan, alltså vänt på ordningen så att “Spetsutbildningar utan udd?” Kommit efter “Spelet med siffrorna” istället för före.

Valet att köra artikel ett oavkortad är en chansning. Vi får se vad omdömet blir på oppositionen.

Sista artikeln (“Skolverket svarar”) borde kanske ha en faktaruta som berättar lite mer om vad Skolverkets egen utvärdering av försöksverksamheten kommit fram till. Typ “Detta säger Skolverkets egen utvärdering” och så en lista på de huvudsakliga anmärkningarna -både positiva och negativa- som står i utvärderingen. Jag har valt att inte ta med den delvis därför att den kan bli ett lite distraherande stickspår på arbetets sluttamp, framförallt eftersom den tar upp ett par grejer jag inte nämnt alls hittills i arbetet. Sedan hade det tagit lite extra tid att göra faktarutan och anpassa layouten till den.

4.Metod och material

4.1 Betygsgranskning

Metoden för att undersöka elevernas gymnasiebetyg var ganska självklar: Beställ ut deras betyg från skolorna, och börja sammanställa. Här blev problemet snarast hur sammanställningen skulle gå till. Hade det hunnit gå ut en klass spets elever hade det varit enkelt. Då hade jag bara behövt titta på deras slutbetyg, samt deras betyg i enskilda kurser (matematik-kurserna, för att se hur det gått för dem i deras spets-ämne).

Nu har tyvärr inga spets elever ännu hunnit bli klara med sin gymnasieutbildning. Dessutom har en av matematik-spetsarna (Hvitfeldtska) startat ett år efter de övriga tre, och har därför endast en första och andra årskurs. För att kunna göra en enhetlig och rättvis jämförelse valde jag därför att endast jämföra de fyra medverkande skolornas årskurs 2. Jag har alltså räknat ut ett samlat betygssnitt för de ämnen de hittills läst, och därmed fått en siffra för varje skola. Snittet har jag räknat ut på följande vis:

IG:0 poäng

G: 10 poäng

VG: 15 poäng

MVG: 20 poäng

(ovanstående är poängskalan från före 2011 års gymnasiereform. Betygen jag fått från skolorna är redovisade i detta format).

Jag har plussat ihop poängen för varje elev i klass X. Har en elev läst 12 kurser, och fått G i alla dessa ämnen, har han alltså 120 poäng.

Har klass X 20 elever, och alla elever har läst 12 kurser, och alla elever har fått G i alla dessa ämnen, har klassen alltså 2400 poäng.

Eftersom alla elever har läst 12 kurser var, har sammanlagt 240 stycken betyg utfärdats.

Delar man klassens poäng (2400) med antalet utfärdade betyg (240) får man värdet 10.

10 är alltså betygssnittet för klassen.

Jag har även räknat ut betygssnitt för varje åk2-klass i enskilda kurser. De kurser jag redovisat i den journalis-

tiska framställningen är matematikkurserna, då detta är det ämne spetsklasserna främst förväntas vara bra på.

Jag har gjort ovanstående uträkningar även för alla elever på de fyra skolornas Naturvetenskapsprogram. Detta har jag gjort för att veta vad skolans generella betygsnivå är. Ehrensvärdskas spets elever har exempelvis märkbart lägre betyg än spets eleverna på de tre andra skolorna. Men Ehrensvärdskas naturvetenskapselever har också märkbart lägre betyg än naturvetenskapseleverna på andra de tre andra skolorna. Alltså är Ehrensvärdskas generella betygsnivå lägre än de andra skolorna, vilket (eventuellt) kan tolkas som att skolan inte bör klandras för att deras spetsklass är sämre än andra skolors spetsklasser. Det kan ursäktas med att Karlskrona är en mindre ort, med färre ungdomar än exempelvis Göteborg eller Stockholm.

Som motargument kan sägas att Ehrensvärdskas spetsutbildning har fått ungefär samma antal sökande som andra skolors spetsutbildningar, så de har inte haft färre elever att välja på än andra skolor.

Som mot-motargument kan då sägas att Karlskrona, genom att vara en mindre ort, helt enkelt producerar färre smarta barn. Om Göteborgs tio smartaste barn söker till Hvitfeldtska, och Karlskronas tio smartaste barn söker till Ehrensvärdska, så får Hvitfeldtska smartare barn än Ehrensvärdska...

Som sagt var, det är vanskligt att dra några slutsatser av betygsuträkningarna.

Eftersom de inte säger så mycket, och kräver så fruktansvärt långa förklaringar, så har jag varken redovisat dem eller dragit slutsatser i någon större utsträckning. Siffrorna jag fått fram får stå för sig själva.

Det är skillnad på Naturvetenskapsprogrammet och matematik-spetsutbildningen, vilket gör jämförelser lite vingliga.

Dock finns det ingen “vanlig” motsvarighet till spetsutbildningen i matematik. Den närmaste motsvarigheten är just Naturvetenskapsprogrammet. Ämnet matematik faller under naturvetenskapsfältet enligt Skolverket program mål för Naturvetenskapsprogrammet. Ser man till kursplanerna för spetsutbildningarna i matematik är det tydligt att de är modifierade versioner av den nationella programmet Naturvetenskap.

Vill man jämföra en matematik-spets med en motsvarighet utan spets är det därför Naturvetenskapsprogrammet som gäller. Man kan exempelvis inte jämföra betygsnivåer på en matematik-spets med betygsnivåer på Fordonsp programmet, eller med rikssnittet för alla gymnasieprogram, eftersom det vore missvisande.

Vill man, som jag gjort, jämföra skolors generella betygsnivåer med varandra är det betygsnivåerna inom NV man skall jämföra. Man kan, av flera anledningar, inte jämföra betygsnivåerna för skolorna som helhet. Skolorna har till exempel inte samma programutbud. Vissa skolor har fordonsprogram, eller Hotell/turismprogram. Dessa program har skruttbetyg, och drar ned skolans betygsnivå som helhet. En skola som kanske bara erbjuder NV-program och Samhällsvetenskapsprogram får en jättebra betygsnivå som helhet eftersom den bara har program där elever brukar få väldigt bra betyg.

Jag har fått tag på skolornas betygssnitt i NV från databasen Siris. Där finns betygssnitten inom varje program redovisade för de senaste tio åren. När jag räknat ut skolornas betygssnitt (till topplistan) har jag valt att räkna ihop de senaste fem årens resultat. Detta är en avvägning från min sida. Jag tycker det ger en rättvisare bild av skolans betygsnivå. Resultaten i ett visst program kan variera väldigt mycket från år till år - det kan vara 19.0 ena året, och 14.0 nästa. Hade jag enbart gått på senaste årets betygsnivåer så hade ett par av de, på lång sikt, bästa skolorna hamnat längre ned på listan. Mitt beslut går att ifrågasätta. Gör gärna det.

Jag har fått resonera väldigt mycket kring hur jag skall göra uträkningarna och jämförelserna av betyg. I vissa fall har det varit lite godtyckliga beslut från min sida. Jag har arbetat utifrån principen att det viktigaste är att jag är konsekvent. Jag har letat efter någon bra, redan existerande mall för betygssammanställning/jämförelse, men inte hittat någon. Jag har istället använt mig av sunt(?) förnuft.

4.2 Granskning av skolornas ansökningar

Jag har gått igenom listor över samtliga skolor som ansökt om att få anordna spetsutbildning. Skolverket har tagit emot ansökningar i två omgångar, 2009 och 2010. Jag har alltså kollat båda.

Jag har valt alla de skolor som jag uppfattat ansökt om spetsutbildning inom matematik. Detta har varit lite svårt. I listorna stor bara kortfattat vad skolorna själva har angivit att spetsutbildningen gäller. Vissa har väldigt koncist skrivit “matematikspets”. Andra har skrivit “Naturvetenskap med matematikspets”, eller “Naturvetenskap med spets mot biomedicin och matematik”. Andra har bara skrivit “Naturvetenskap” eller till och något riktigt diffust i stil med “kreativt räknande med lutning mot hållbar utveckling och ekologiskt jordbruk”. Jag valde de jag kände tydligt gällde matematik. När jag i ett senare skede frågade Johan Linder på Skolverket sade han att han ville minnas att de behandlat strax över trettio ansökningar gällande matematikspets. Så antalet varierar beroende på hur man gör bedömningen. Det finns åtminstone ingen officiell siffra, så min uträkning är lika valid som hr Linders. Vilket han höll med om.

Jag har begärt ut de ansökningar sagda 25 skolor skickat till Skolverket, samt Skolverkets skriftliga beslut i ärendena. Detta rör sig om ett antal hundra sidor. Jag har fått större delen av materialet i pdf-format. Ett fåtal i pappersformat, då det inte fanns inlagt i databasen. Ett par ansökningar har jag ännu inte fått. Den journalistiska framställningen, i dess nuvarande tappning, har dock inget behov av de ansökningar som fattas. Vill jag komplettera genom att göra en totalkontroll av alla ansökningar, för att exempelvis se hur många ansökningar som avslagits enbart på grund av för låga elevprognoser, får jag dock ligga på Skolverkets registrator.

I ansökningarna har jag främst läst skolornas elevprognoser. Jag har sedan läst Skolverkets beslut i ärendet. Eftersom Skolverket kommenterar hur ansökan motsvarar varje kriterium för antagning, kan jag se vad varje skola har fått för omdöme vad gäller elevprognosen. Dessa omdömen har jag citerat i den journalistiska framställningen. Jag har naturligtvis läst hela beslutet, så jag vet om en skola har underkänts på flera punkter.

4.3 Antal elever som sökt till spetsutbildningar, antal sökande via riksintag

Från de fyra medverkande skolorna har jag fått statistik angående hur många elever som ansökt till spetsutbildningen, hur många som antagits, och hur många sökande som sökt via riksintag.

Denna statistik har ibland varit lite problematisk. Vissa skolor har angivit exakt hur många som har ansökt (Ehrens värdska). Andra har angivit hur många som ansökt som förstaval (Luleå). Andra har endast angivit hur många elever som faktiskt dök upp vid skolstarten (Hvitfeldtska). Andra har inte hunnit/kunnat/velat ange någon statistik alls (Danderyd).

Jag har kunnat få fram mer exakt statistik för antal ansökande via databaserna Indranet (för Hvitfeldtska) och GY (För Danderyd). För att jämförelsen skall bli enhetlig har jag dock fått nöja mig med att jämföra hur många som ansökt till skolornas spetsutbildning som förstaval.

Skolorna har kunnat lämna exakta uppgifter på varifrån de sökande kommit. Detta har varit i form av klasslistor: Det står en hemort för varje elev på klasslistan. Är hemorten någonstans utanför skolans upptagningsområde, är det m.a.o en elev som sökt via riksintag. Jag har kontrollerat detta med skolornas kontaktpersoner. De enda undantagen är två elever på Hvitfeldtska, som flyttat till Göteborg strax innan de gjorde ansökan och därför står skrivna som boende i Göteborg. Jag har fått bekräftat genom Hvitfeldtskas kontaktperson att dessa två sökte via riksintag. Liten varning här dock: Hvitfeldtska har lite flytande gränser för sin spetsutbildning, så elever från övriga program kan flytta över till spetsen efter programmets start. Det innebär att lärarna på Hvitfeldtska inte riktigt har koll på vilka som ursprungligen sökte till spetsen, vilka som inte är från stan ursprungligen et cetera. De sade sig vara säkra på att det bara rörde sig om två, men mitt intryck är att de kan ha fel. Under alla omständigheter rör det sig om en felmarginal på någon enstaka elev.

4.4 Intervjuer

Jag har pratat rätt mycket med folk på de inblandade skolorna, folk på Skolverket, folk som varit inblandade i utvärderingen av verksamheten, forskare som forskat kring marknadsföring av skolor et cetera. Vissa har inte kommit med, exempelvis Per Gralvik som är ansvarig för spetsutbildningen på Ehrens värdska (han anlätades efter att utbildningen startat, så han har inte haft något med själva ansökan att göra).

Det mesta har skett per telefon. Hvitfeldtska har jag haft två intervjutillfällen med öga mot öga. Johan Linder på Skolverket i Stockholm har jag åkt och intervjuat öga mot öga. Samma med Stefan Nyhem på Lundellska skolan i Uppsala. Anledningen till att jag valde att inte intervju dem via telefon var för att jag behövde bildmaterial. Bokning och genomförande av intervjuerna har gått till som det brukar.

Jag har haft kontakt per e-post med ett antal personer. Främst har det varit administratörer av olika slag som jag velat få ut dokument ifrån.

Jag har även haft kontakt via e-post med två forskare, Stina Stensson (Urbana Studier, Malmö högskola) och Eva Ossiansson (Företagsekonomi, Handelshögskolan Göteborg). Jag ville ha tag på någon som initierat och opartiskt kunde uttala sig om hur stor nytta skolor har av spetsutbildningar i sin marknadsföring. Ingen av dem kände sig dock riktigt bekväm med att uttala sig som sakkunniga. Eva Ossiansson för att hon helt enkelt inte kände att hon visste tillräckligt om ämnet, Stina Stensson för att hon inte fokuserat på ämnet de senaste åren. Jag har i dagsläget hänvisat till en bok Stina Stensson skrivit, som delvis handlar om skolors marknadsföring. Den är dock från 2002, och därmed lite föråldrad. Dessutom är det roligare om man kan få ett citat från någon som är kunnig i ämnet. Jag fick lite tips på personer av Eva Ossiansson, så eventuellt kan jag fixa det som komplettering.

Har pratat som hastigast per telefon med Susanne Gennow på Danderyds gymnasium. Behöver dock fortfarande fråga henne hur Danderyd resonerade kring sin elevprognos (notera avsaknad av citat i faktarutan i “Spelet med siffrorna). Hon har inte varit anträffbar sedan 10 dec, så det får kompletteras i senare skede, om det krävs för godkänt.

5. Redigering

Har valt en kombination av svartvita bilder och färgbilder/detaljer, främst för att jag hade ganska dåligt bildmaterial. Hade bilderna varit i färg hade de sett lite tråkiga ut. Kontrasten svartvitt-färg gör att det blir lite roligare, tycker jag.

De vita serietidnings-strecken kanske är lite amatörstämpel. Likaså med färgdetaljerna; hade kanske varit bättre med att köra hela bilder svartvitt, hela bilder färg istället för att kombinera i en och samma bild.

Tanken med de vita strecken kors och tvärs var i alla fall att de skulle se ut lite grand som minusstreck, geometri-triangular och så vidare. Alltså grejer man håller på med när man pluggar matematik. Strecken i första artikeln är även tänkta att likna en spets, och framhäva spets-känslan i bilden med bänkarna riktade mot läraren längst fram. Jag är den förste att erkänna att subtilitet inte är min starka sida.

Har lånat en del lösningar från tidigare examensarbeten. I vissa fall är det i det närmaste plagiat, framförallt innehållsförteckningen i början (jämför med “Det brutna löftet”, av Anton Assarsson, Peter Elvemo och Erik Holmlund från HT/10.)

Överlag skulle jag behöva lite länge tid till redigering, både för layoutens skull och för att förbättra texterna.

Jag antar att jag inte är ensam om att ha skrivit och redigerat väldigt mycket väldigt nära inpå deadline, men jag borde ha haft minst två dagar till på mig. Borde jobbat julafton. Helhetsintrycket av layouten är än så länge att det är lite plottrigt. Kommer dock inte ge mig på några radikala ändringar i detta skede. Skall även försöka klura ut indrag. All text skall självklart korrläsas.

De rosa space invaders-fyrkanterna överallt i arbetet kom ursprungligen till som ett sätt att fylla överblivna områden med luft. Funderade ett tag på att lägga till en faktaruta i arbetet med texten "räkna alla fyrkanter och vinn ett gameboy". Slopade dock det.

6. Källförteckning

6.1 Skriftliga källor

Hvitfeldtska gymnasiet:

Betygsutskrifter för alla elever på Naturvetenskapsprogrammet, samt spetsutbildningen i matematik.

Klasslistor (Namn och i vissa fall telefonnummer till alla i klassen) för alla klasser på spetsutbildningen i matematik. 2011-11-30

Skolans hemsida:

<http://www.goteborg.se/wps/portal/hvitfeldtska> 2011-11-15

Danderyds gymnasium:

Betygsutskrifter för alla elever på Naturvetenskapsprogrammet, samt spetsutbildningen i matematik. 2011-12-20

Klasslistor (Namn och i vissa fall telefonnummer till alla i klassen) för alla klasser på spetsutbildningen i matematik. 2011-12-20

Skolans hemsida:

<http://www.dagy.danderyd.se/Default.aspx?epslanguage=SV> 2011-11-15

Ehrens värdska gymnasiet:

Betygsutskrifter för alla elever på Naturvetenskapsprogrammet, samt spetsutbildningen i matematik. 2011-11-25

Klasslistor (Namn och i vissa fall telefonnummer till alla i klassen) för alla klasser på spetsutbildningen i matematik. 2011-11-25

Skolans hemsida:

<http://www.karlskrona.se/ehrensvaridska> 2011-11-15

Luleå gymnasieskola:

Betygsutskrifter för alla elever på Naturvetenskapsprogrammet, samt spetsutbildningen i matematik. 2011-12-05

Klasslistor (Namn och i vissa fall telefonnummer till alla i klassen) för alla klasser på spetsutbildningen i matematik. 2011-12-05

Skolans hemsida:

<http://www.lulea.se/gymnasieskola> 2011-11-15

Skolverket:

Redovisning, *Redovisning av uppdrag enligt förordning (2008:793) avseende omfattning och utvärdering av försöksverksamheten med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning*. 2010 och 2011 års utvärdering. Tillgänglig på:

<http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat>
2011-11-15

Excel-dokument med lista över samtliga c.a 160 skolor som i två omgångar ansökt om spetsutbildning, oavsett spetsinriktning. Tillgänglig på:

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/2.606/2.863/2.2848/beviljade-spetsutbildningar-inom-forsoks-verksamheten-1.125009
2011-11-15

Inkomna ansökningar om att få anordna spetsutbildningar (samt Skolverkets beslut), från följande skolor:

Lundellska skolan dnr 2008:3675

Norra Real dnr 2008:3641

Gymnasieskolan Spyken dnr 2008:3605

Katedralskolan Lund dnr 2008:3607

Hässleholms gymnasium dnr 2008:3629

Malmö Borgarskola dnr 2008:3572

Minervaskolan Umeå dnr 2009:759

Växjö katedralskola dnr 2008:3600

Christopher Polhemgymnasiet dnr 2008:3705

Luleå gymnasieskola dnr 2008:3609

Oscarsgymnasiet dnr 2008:3670

Hvitfeldtska gymnasiet dnr 2009:746

Vasaskolan dnr 2008:3014

Per Brahegymnasiet dnr 2008:3014

Danderyds gymnasieskola dnr 2008:3586

Kullagymnasiet dnr 2008:3583

Ehrens värdska gymnasiet dnr 2008:3626

Peder Skrivares skola dnr 2008:3657

Västerhöjds gymnasiet dnr 2008:3014

Berzeliuskolan dnr 2008:3698

Polhemsskolan dnr 2009:716

Östra gymnasiet dnr 2008:3695

Fredrika Bremergymnasierna, Heurika dnr 2008:3700

Wenströmska gymnasiet dnr 2009:735

Sundsvalls gymnasium dnr 2008:3619

Njudungsgymnasiet dnr 2009:753

2011-11-20, 2011-12-10, 2011-12-15

Informationsmaterial, *Information om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning*. Tillgänglig på:

http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.124957!Menu/article/attachment/Informationsmaterial%252020090706.pdf
2011-11-01

Informationsmaterial, *Information specialutformade program spetsutbildning*. Tillgänglig på:
http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/2.606/2.863/2.2848/ansokningsomgang-2009-2010-forsoks-verksamheten-1.125010
2011-11-01

Informationsmaterial, *Skolverkets föreskrifter om ansökan om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning* (SKOLFS 2008:83). Tillgänglig på:
<http://www.skolverket.se/skolfs?id=1482>
2011-11-10

Siris (databas) för information om slutbetyg, betygssnitt, resultat i nationella prov m.m för alla skolor som ansökt om spetsutbildning i matematik, samt för gymnasieskolor i Blekinge län. Tillgänglig på:
http://siris.skolverket.se/portal/page?_pageid=33,90314&_dad=portal&_schema=PORTAL
2011-11-10 och med jämna mellanrum fram till deadline.

Utbildningsdepartementet

SOU, *Framtidsvägen, en reformerad gymnasieskola* SOU 2008:27. Tillgänglig på:
<http://www.regeringen.se/sb/d/10005/a/101587>
2011-11-30

Förordning (2008:793) om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning. Tillgänglig på:
http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/2.606/2.863/2.2848
2011-11-25

Gymnasieförordning (2010:2039). Tillgänglig på:
<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2010:2039>
2011-11-25

Promemoria, *Inrättande av försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning*. Tillgänglig på:
<http://www.regeringen.se/sb/d/10120/a/106291>
2011-10-20

Gymnasieantagningen Stockholms län

Gymnasieantagningen Stockholms läns hemsida, för information om antal sökande till Danderyds gymnasium, samt betygssnitt på från grundskolan för sökande till spetsutbildningen i matematik på Danderyds gymnasium. Tillgänglig på:
<http://www.gyantagningen.se/>
2011-12-10

Gymnasieantagningen GR - Indranet

Gymnasieantagningen GR - Indranets hemsida, för information om antal sökande till Hvitfeldtska gymnasiet

spetsutbildning i matematik, samt betygssnitt från grundskolan för sökande till spetsutbildningen i matematik. Tillgänglig på:
<http://www.indranet.se/>
2011-12-01

Böcker

Möte med konkurrens (2002), Stina Stensson
2011-12-10

Examensarbeten

Marknadsföring av gymnasieskola, faktorer som påverkar gymnasievalet, Katarina Westrin Sjöberg. Tillgänglig på:
<http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/6144/ uppsatstina.pdf?sequence=1>
2011-12-10

6.2 Muntliga källor

Kerstin Bartholdsson, Göteborgs universitet 2011-11-20
Johan Linder, Skolverket 2011-12-18
Johan Börjesson, Skolverket 2011-12-05
Mattias Liedholm, Ehrens värdska gymnasiet 2011-12-01, 2011-12-05
Per Gralvik, Ehrens värdska gymnasiet 2011-12-05, 2011-12-10
Jenny Homann, Hvitfeldtska gymnasiet 2011-11-10, 2011-11-20
Henrik Petersson, Hvitfeldtska gymnasiet 2011-11-20, 2011-12-05
Åsa Jouper-Haan, Hvitfeldtska gymnasiet 2011-11-25
Ingela Holthov, Hvitfeldtska gymnasiet 2011-12-05
Fredrika Degrell, Hvitfeldtska gymnasiet 2011-12-05
Thomas Nahlin, Luleå gymnasieskola 2011-12-01
Susanne Gennow, Danderyds gymnasium 2011-12-01
Stefan Nyhem, Lundellska skolan 2011-12-19
Stina Stensson, Malmö Högskola 2011-12-10
Eva Ossiansson, Handelshögskolan Göteborgs universitet 2011-12-10

7.Bildrättigheter

Samtliga bilder och grafik tagna/gjorda av Patrik Johansson, med ett undantag:

Foto på Mattias Liedholm, Ehrens värdska gymnasiet tillhör Ehrens värdska gymnasiet. Används med deras tillstånd.

8.Arbeitsfördelning

Allt arbete gjort av Patrik Johansson.

9.Målgrupp

Den journalistiska presentationen är tänkt att publiceras som en artikelserie, där varje del (Spetsutbildningar utan udd?, Spelet med siffrorna, Ärlighet lönar sig?, Skolverket svarar) publiceras för sig i en följetång. Artikelserien är tänkt att publiceras i en dagstidning eller kvällstidning. Mest aktuella tidningar är de som har lokal anknytning till någon av de fem gymnasieskolor som nämns i artikelserien. Lämpliga tidningar är med andra ord exempelvis GP, GT, BLT, SvD, UNT, Norrbottens-kuriren.

Artikelserien kan även tänkas publiceras i rikstäckande tidningar som DN eller Aftonbladet.

Andra alternativ för publicering är fack/förbundstidningar riktade till lärare eller studenter, exempelvis Lärarnas tidning, Pedagogiska magasinet, Origo eller Studentliv. Eftersom dessa tidningar ofta inte utkommer mer än en eller två gånger i månaden kan det vara bra att istället publicera arbetet som en artikel i nedkortat format. Materialet är förmodligen lite för torrt och ointressant för ungdomar i grundskola eller gymnasium, så skall den riktas till studerande får det nog vara studerande på högskola.

Utöver dessa finns säkerligen många andra tidsskrifter inriktade på samhäll och humaniora där artikelserien, eller delar av den, kan publiceras. Exempelvis Axess.

10.Kontaktuppgifter

Kerstin Bartholdsson 031-786 1588

kerstin.bartholdsson@spa.gu.se

Johan Linder 08-527 332 00, 0733-773308

johan.linder@skolverket.se

Johan Börjesson 08-527 332 00

Johan.Borjesson@skolverket.se

Mattias Liedholm 0455-304 127

mattias.liedholm@karlskrona.se

Per Gralvik 0455-304120

per.gralvik@karlskrona.se

Jenny Homann 031-367 0689

jenny.homann@educ.goteborg.se

Henrik Petersson 031-367 0600

henrik.petersson@educ.goteborg.se

Åsa Jouper-Haan 0703-76 56 22

Asa.jouper-haan@educ.goteborg.se

Ingela Holthov 031-917009

Fredrika Degrell 0303-338360

Thomas Nahlin 0920-453345

Thomas.nahlin@skol.lulea.se

Susanne Gennow 08-755 7310

Susanne.gennow@dagy.danderyd.se

Stefan Nyhem 018-18 91 00

stefan.nyhem@skrapan.uppsala.se

Stina Stensson 040-6657646

Stina.stensson@mah.se

Eva Ossiansson 031-786 1502

Eva.ossiansson@handels.gu.se